

Baal, *the artist who swallowed the world*

Alize Zandwijk regisseerde bij het RO Theater het eerste theaterstuk van [Bertolt Brecht](#). 'Eerstelingen zijn vaak bronstukken,' schrijft Ditte Pelgrom, 'krachtige ruwe stukken die de zaadjes van het verdere oeuvre al in zich dragen.' Nochtans is het slechts de derde Nederlandse encenering van het stuk. De mannelijke hoofdrol ging daarbij naar een actrice, Fania Sorel.

© Leo Van Velzen

Afgezien van ongepubliceerd jeugdwerk is *Baal* het eerste toneelstuk van Bertolt Brecht. Hij schreef het in de zomer van 1918. Brecht was toen twintig jaar. De Eerste Wereldoorlog liep ten einde. De angst en waanzin zocht levensdrift in expressionistische vormen. *Baal* was een terugschrijven van Brecht op het toneelstuk *Der Einsame* van Hanns Johst, een lofzang op het onbegrepen kunstenaars-genie. Johst was een jong begaafd schrijver die zich later vanuit zijn persoonlijk cynisme

tot het nazisme bekeerde en het uiteindelijk schopte tot *Reichsschrittkammer* van het Derde Rijk. Brechts *Baal* was een antiversie van *Der Einsame*. Waar Johst een nogal geëxalteerd dichter als profeet ten tonele voert, creëert Brecht de figuur van Baal: wel dichter, maar zeker geen profeet. De dichter als een menselijk dier, iemand die in direct contact staat met zijn levensdriften en angsten, die neemt wat hij lust en laat vallen wat hem tegenstaat of verveelt. Johst liet zich inspireren door het

HET DECOR VAN DE VOORSTELLING IS HELEMAAL SAMENGESTELD UIT MATERIAAL DAT NOG IN DE OPSLAG LAG. OOK DAT MAG GEZIEN WORDEN ALS EEN STATEMENT.

leven van Christian Grabbe, een recalcitrant vertegenwoordiger van de Duitse romantiek. Tegenover de broze schone jongeling met zijn idealistische pathos propageert Baal, die lelijk is, maar toch een magische aantrekkingskracht uitoefent, een materialisme van genot en losbandigheid zonder enige apotheose. Brecht liet zich voor zijn dichter inspireren door werk en leven van Villon (vrijbuiters en vogelvrije vagebond), Rimbaud, Verlaine en Wedekind. Allen schrijvers die zich probeerden te onttrekken aan de burgerlijke moraal van hun tijd, die tegen de stroom in op zoek gingen naar een persoonlijke vrijheid, een vrijzijn. Ook Büchners *Woyzeck* heeft Brecht geïnspireerd, een serie losse scènes, verschillend in vorm, die een beeld geven van het leven van een eenling. Zoals Baal was, wilde Brecht zijn: vrij en zonder schone schijn, onbeschoft desnoods, tegen plichtsbef, en ongehoorzaam aan de regels en plichten van de maatschappij.

Eerstelingen zijn vaak bronstukken, krachtige ruwe stukken die de zaadjes van het verdere oeuvre al in zich dragen. *Platonov*, *Götz*